

TEME ȘI MOTIVE DOMINANTE ÎN CREAȚIA ELENEI VĂCĂRESCU

CORNELIA STANCU

Cuvinte-cheie: *romantism, poezie, natură, iubire, moarte*

Elena Văcărescu (21 septembrie 1864 – 17 februarie 1947) s-a născut la București într-o foarte veche și vestită familie de boieri ca fiică a diplomatului Ioan Văcărescu și a Eufrosinei Fălcoianu. Rolul politic, diplomatic și cultural al familiei Văcărescu a fost esențial în formarea conștiinței naționale, într-o perioadă în care Principatele Române erau răvășite de războaiele ruso-turco-austriece, iar cultura era dominată de limba greacă. Elena Văcărescu a fost nepoata în linie directă a lui Iancu Văcărescu, la rândul lui nepot al vestitului poet, filolog și istoric, Ienăchiță Văcărescu (1740–1797).

Tihna vieții de la țară, atmosfera patriarhală și în același timp romantică a Văcăreștilor au găsit în sufletul copilei și adolescenței un teren propice de dezvoltare, oferindu-i un cadru natural îmbietor și îndemnând-o la lecturi, care au fost, de altfel, numeroase. Astfel, pe lângă scriitorii români, greci și latini, Elena Văcărescu se apropie de marile capodopere ale spiritului francez – de la Pierre de Ronsard până la Victor Hugo – și de marii autori englezi, pe care îi va îndrăgi pe tot parcursul vieții: Shakespeare, Byron, Shelly, Keats. Este relevant modul în care definește viitoarea poetă ținutul copilăriei sale: „Văcărești, ținut al poeziei, ținut al miturilor și al tainelor, dar și al amăgirilor, adăugau țăranii mei, care, dornici să-i prefacă plaiurile fermecate în câmpii roditoare, au fost întotdeauna învinși de exuberanța unei flore dezlănțuite. Văcărești: păduri, pășuni, întinderi de trestii, pajiști minunate ce alunecă molcome de-a lungul colinelor

(...). Văcăreștiul i-a îngăduit tinerei să iubească, căci un vechi cântec al neamului nostru spune: «Iubește, am nevoie de iubire în cântecele mele». Dar n-a lăsat-o să-și piardă numele prin căsătorie. Văcăreștiul i-a îngăduit femeii să se hrănească atunci când începuse să-i meargă rău. Văcăreștiul n-a trădat-o pe ultima fiică a neamului ei. (...)»¹.

Un moment aparte este, în acești ani, întâlnirea viitoarei poete cu soția regelui Carol I, regina-poetă Carmen-Sylva. Aflând că familia Văcărescu nu era departe de a-și pierde copila de aproape nouă ani în urma unei boli foarte grave, regina cere să-i fie prezentată. Impresionată de vorbele și de prezența de spirit a acesteia, suverana îi vorbește lui Vasile Alecsandri și lui Titu Maiorescu despre talentul urmașei poezilor Văcărești, care o cunosc la rândul lor și-i sfătuiesc pe părinți să-i dea o educație poetică aleasă. De altfel, de prietenia și de susținerea morală a primului dintre ei, Elena Văcărescu se va bucura pe parcursul întregii vieți a acestuia².

Pe lângă îndrumările acestora, tradiția filofranceză a familiei și moda vremii care cerea ca boierii să-și trimită copiii pentru a studia și a-și desăvârși educația la Paris îi determină și pe părinții Elenei Văcărescu să facă această alegere. Începând din 1879, ea va petrece perioade lungi din an în capitala Franței, alături de mama și de sora ei, bucurându-se din plin de ceea ce oferea, din punct de vedere cultural și artistic, Parisul acelei vremi, aflat în plină efervescentă spirituală. Șansele de care se bucură tânăra Elena Văcărescu în capitala franceză sunt multiple. Pe de o parte audiază, începând cu anul 1879, cursuri de literatură, filozofie, estetică, istorie, mitologie, ținute de profesori eminenți la Sorbona: Gaston Paris, Ernest Renan, Paul Janet, Gaston Boissier, pe de altă parte ea pătrunde în faimoasele saloane literare ale vremii și îi are ca profesori pe reprezentanții de seamă ai parnasianismului. Mai întâi devine eleva lui Leconte de Lisle, de la care ia lecții de poetică, apoi și a lui Sully Prudhomme și a lui José Maria de Hérédia.

¹Elena Văcărescu, *Memorial în mod minor*, București, Editura Compania, 2001, p. 11.

²Cf. V. Munteanu, *Elena Văcărescu*, în „Universul literar”, an XLIV, nr. 10/1928, apud Ion Stăvăruș, *Elena Văcărescu*, București, Editura Univers, 1974, p. 26.

Tradiția literară a familiei Văcărescu, posibilitatea de a-i oferi tinerei Elena Văcărescu o educație aleasă în capitala Franței, unde, între anii 1876 și 1888, participă din plin la viața literară franceză și leagă primele prietenii literare, o conduc tot mai mult pe drumul devenirii sale poetice, care începe să se materializeze în 1886 cu volumul de debut *Chants d'aurore*, un succes deplin, confirmat de premiul Archon Despérouses, decernat de Academia Franceză. Volumul s-a bucurat de o largă și favorabilă receptare critică în mediul literar francez, și mai puțin favorabilă în cel literar românesc. Acest fapt se datorează în principal opțiunii Elenei Văcărescu de a-și scrie opera în limba franceză.

În ciuda numeroaselor influențe literare care străbat opera ei, cea a curentului romantic rămâne fundamentală, mare parte din această creație artistică aparținând sferei romantismului: „[...] această operă (nu numai poezia, ci ne referim la ansamblul creației sale) se proiectează, indiferent de nuanțele pe care le capătă, pe fundalul unei viziuni generale de tip romantic; pe acest fundal îngăduitor se vor plasa, deci, uneori – atunci când nu dă el însuși și elementele prim-planului – apariții parnasiene, simboliste sau (rareori) neoclasică”³.

Mai mult, se poate vorbi de formarea în spirit romantic a Elenei Văcărescu, ea fiind înzestrată cu o imaginație bogată și având o fire contemplativă, visătoare, precum și capacitatea de a se impresiona și a trăi cu intensitate stări subiective. Toate acestea au fost stimulate de ambianța familială unde se cultivau istoria și legenda, unde se manifestau preferințele livești pentru marii romantici, îndeosebi francezi și englezi. Copilăria petrecută la Văcărești, în preajma ruinelor ce evocau vremurile de odinioară și în atmosfera de tihnă patriarhală ce îndemna la visare, sunt primele înrâuriri de tip romantic care își fac loc în sufletul viitoarei poete.

Fără a avea pretenția unei analize amănunțite, ne vom opri asupra câtorva dintre motivele obsedante din poeziile sale, pentru a arăta, în principal, influența puternică a poeticii eminesciene asupra facultății creatoare a Elenei Văcărescu, pe lângă alte influențe, mai puțin pregnante. Deși scrise în limba franceză, poeziile sale ne trimit

³Ion Stăvăruș, *op. cit.*, București, Editura Univers, 1974, p. 209.

adesea cu gândul la versurile lui Eminescu sau ale lui Alecsandri și ale unor poeți simbolști, spre exemplu Alexandru Macedonski, Dimitrie Anghel, George Bacovia, Ștefan Petică. Este și aceasta o modalitate de a ființa în spațiul literar românesc și de a purta, în alt spațiu literar – cel francez – crâmpie de suflet și simțire românească.

Ca notă specifică pentru creația ei, natura, pe care, de altfel, a iubit-o atât de mult încă din copilărie, se confundă în întregime cu spațiul românesc, reprezentat prin peisaj, oameni, obiceiuri și tradiții folclorice, toposul principal al întregii sale opere. Ipostazele în care ea apare sunt, în majoritatea cazurilor, cele pe care le regăsim în poetica eminesciană: natura prietenă, ocrotitoare, martoră a momentelor tainice ale existenței umane, de fericire, dar și de tristețe profundă: „Lirica naturii constituie una dintre componentele cele mai prezente ale poeziei Elenei Văcărescu.

Este, negreșit, un efect al reflectării pe retina copilăriei a scenelor și tablourilor din acei ani petrecuți în mijlocul naturii, când a asimilat cu încântare frumusețile acesteia. Acest fapt va mai decide și un alt lucru, esențial în ceea ce privește «culoarea» acestei naturi: specificul ei românesc”⁴.

Codrul, așa cum apare în lirica Elenei Văcărescu, amintește de cel eminescian. El apare personalizat, cu atribute specifice – forță, înțelepciune, loc de tămăduire a omului care a suferit loviturile crude ale soartei și loc de consumare a iubirii pentru tinerii îndrăgostiți: „...Și noi ne-om duce legănați ușor/De brazii-nfășurați în taina lor,/Nimic tăcerea n-o va tulbura-/Nici glasul tău și nici inima-mi grea,/Ca liniștea de vrajă să n-o frângă,/Ușor, doar vântul printre crengi să plângă...”⁵.

Poezia *April* din volumul *Chants d'aurore*, în care codrul este locul de evadare pentru tinerii îndrăgostiți, spre care iubita își îndeamnă alesul inimii, amintește, prin elementele cadrului natural,

⁴Idem, *ibidem*, p.150.

⁵*Prin munți de-am merge*, volumul *L'âme serene*, în Elena Văcărescu, *Scrieri alese*, ediție bilingvă franceză-română îngrijită de Ion Stăvăruș, București, Editura Minerva p. 79.

prin atmosferă și prin figurile de stil (epitete și metafore) de *Dorința* lui Mihai Eminescu: „Te bucură, culcat în verdele blând/ Boarea primăverii pe negândite/ Universu-a trezit în floare și cânt./ Te bucură iubite!/ Inima mea iubirii se-nchină,/ Vino, drumu-ngust de miresme e plin./ În codrul semeț, în pala lumină,/ Ce bine-i amândoi de-acum să pornim;/ Pe sub stejari să rătăcim pe-aproape/ Unde mărgăritarul floarea-și anină,/ Să-nconjurăm oglinda de mișcătoare ape/ Ce-nvolbură spre țărături veșminte de lumină/ Când vom simți în timp suflarea moale/ A lui april, și-i vom gusta tânjirea,/ Pe câmp vor adormi zile domoale./ Și-n inimi va domni deplin iubirea./ Te bucură, culcat în verdele blând/ Boarea primăverii pe negândite/ Universu-a trezit în floare și cânt, /Te bucură, iubite!”⁶.

Codrul apare însă și ca adăpost pentru mormântul omului, oferindu-i șansa de a retrăi, odată cu el ciclurile vieții, plasându-i existența într-o dimensiune atemporală:

„Cunosc în fund de codru un mormânt./ Nu merg la el, dar îl zăresc în gând./ Deasupra-i vântul geme ca năuc,/ Atunci când rândunelele se duc./ Movila lui e verde-n primăvară/ Și-n fiecare iarnă-i albă iară./ În zilele de-april, suspină-n gând/ Ca-n iarnă, iarăși, să-l auzi râzând”⁷.

Ca și *April*, poezia *Acacia roză*, veritabilă meditație asupra morții, amintește, prin atmosferă, motive stilistice, prin rimă și ritm, de poezia *Mai am un singur dor* a lui Eminescu: „Mormântu-mi umbriți-l cu-nfloritul salcâm/ Parfumul lui dulce să-l simt cu putere./ Ca somnu-mi să fie lin, fără durere,/ Căci și-n sumbra criptă din negrul tărâm/ Inima-mi, încă pe tine te-o cere./ Mormântu-mi umbriți-l cu-nfloritul salcâm”⁸.

Descoperim aici și sfâșietoarea durere pricinuită de iubirea profundă pe care poeta i-a purtat-o prințului moștenitor Ferdinand, iubire neîmplinită, motiv în jurul căruia este construită întreaga lirică de dragoste a Elenei Văcărescu. Nu va pregeta niciodată să cânte și să deplângă această mare neîmplinire a vieții ei, amintind, astfel, de

⁶*April*, volumul *Chants d'aurore*, în Elena Văcărescu, *op. cit.*, p. 15.

⁷*Mormântul*, în volumul *L'âme sereine*, *ibidem*, p. 93.

⁸*Acacia roză*, *ibidem*, p. XVII.

tonalitatea tristă, melancolică a lui Alphonse de Lamartine sau a lui Victor Hugo. Poezia *Iubire eternă* din volumul *L'Âme sereine* este un tulburător legământ de dragoste pe un ton profund elegiac: „Eternă mi-e iubirea./ Din vremi de pace pline/Până-n această clipă ce-i grea și tulburată./ Ca un refren prea drag, ca pulsul meu în vine./ Așa-i dragostea ta în inima-mi păstrată./ Te voi iubi de-a pururi. Din clipa ce-o respir/ Pân' timpul m-o petrece la margini de genune./ Pân' goală-o fi clepsidra și rupt al vieții fir./Iubirea-ți luminoasă în inimă-mi n-apune./Și mai departe încă,-n mormânt, pe totdeauna,/ Ca somnul lîn să-mi fie, te voi visa cu dor,/ Iar când, nepăsătorii-mi vor răscoli țărîna./ De te-or striga pe nume, va tresări ușor”⁹.

Luna ca motiv literar a marcat creația romantică prin sensurile sale simbolic-nocturne, datorită fascinației dematerializante a luminii și a misterului în care învâluie formele spațialității. Ea are drept corespondente feminine: apa, argintul, ghețurile, zăpada, stâncile, muntele, reclamă recele, încreatul, oniricul, bezna, inconștiența, imaginația refulantă, neființa prin luminiscentă minerală plutitoare. Pentru Mircea Eliade, apropiat în tinerețe de poetica romantismului, luna are următoarele conotații: „Nașterea, fecunditatea, moartea, apa, femeia, creșterea vegetației, creșterea omului, moartea ca palinge-neză, moartea ca moment în ritmul cosmic, moartea ca odihnă”¹⁰.

Luna, prin magnetismul selenar, generează starea de melancolie și călătoria inițiativă ca viziune.

Elena Văcărescu preia de la Eminescu simbolul lunii mult îmbogățit de semnificații față de înaintașii lui care au mai folosit imaginea lunii: Barbu Paris-Mumuleanu, Vasile Cârlova, Grigore Alexandrescu, Dimitrie Bolintineanu, Cezar Bolliac, la care „abundă comparația «obiectuală», care conferă planetei un volum static sferic («glob»), aptitudinea plutirii («Barcă») sau izomorfii feminine (cu fața ascunsă «în văluri»)»¹¹.

⁹*Ibidem*, p. 75.

¹⁰Mircea Eliade, *Insula lui Euthanasius*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1943, f. p., *apud* Elena Tacciu, *Romantismul românesc: un studiu al arhetipurilor*, vol. II, București, Editura Minerva, 1982, p. 96.

¹¹Elena Tacciu, *op. cit.*, p. 98.

Marea, un alt motiv obsedant în creația poetică a Elenei Văcărescu îmbracă și ea, alături de codru, diverse ipostaze, tipic romantice. Ea este abis de „zbuçiume și plânsuri din țarm în țarm”, întruchipare a propriului destin: „Zării în seara cu-ape clare/Destinul meu venind pe mare./Era un om cu fruntea pală/Luptând cu apriga rafală/El crunt privea și izbea drept/În valul ce urca la piept/Privea-nciudat, fără iubire/Sărmana lună-n vâl subțire. (...) Și-apoi privea, fără de teamă/Inima lui, de fier și-aramă”¹².

Sau este cadrul ideal pentru meditația romantică a unui tânăr trist: „S-arunce peste marea fără margini/Privirea-n care încă nu s-au stins/Mocninde, ca o flacăra-paragini,/Acele plânsuri ce nu și le-a plâns”¹³.

Marea apare personificată, cu atributul de ademenitoare, ca o capcană a morții, în strânsă legătură cu persoana iubită: „Nu te duce, iubite, noaptea asta pe mare,/Umbre verzi înfioară stepa ei mișcătoare./(...)/Albă-n clarul de lună o neagră sirenă/Alipi-s-ar – o, știi! De-a undelor trenă./(...)/Între brațele-i negre, înspre fruntea-i umbroasă/Te-ar atrage sirena să-ți fie mireasă./(...)/Și de i-ai asculta cântecul sub zări/Fără întoarcere-ai fi dus pe veșnice mări”¹⁴.

Analogia freamătul mării – zbuçiumul inimii omenеști, recurentă în romantism, este potrivită și eului liric al poetei noastre, care asociază acest motiv cu momentele critice ale soartei ființei umane, cu durerea adâncă, sfâșietoare a sufletului: „Dorit-ai tu, vreodată, marea, întinsa mare unde geme/Vântoasa, călărind pe valuri dezlănțuite sub blesteme?/ O, inimă adâncă, plină de supraomenescul țipăt/ De-a fi pe veci pecetluită, hai, spune-n umbra grea de sclipăt/A marilor păduri, când floare și cântec într-un trup se leagă./Nu ai visat frământul mării și fluxul larg pe plaja vagă? (...) /Tu care te-ndoiești de soare sfidând al cerului senin./Hai, spune, n-ai dorit vreodată al mării nesfârșite chin?”¹⁵.

¹²*Destinul meu*, volumul *L'âme sereine*, în Elena Văcărescu, *op. cit.*, p. 87.

¹³*Jos, tu strălucești peste mare*, volumul *L'âme sereine*, în Ion Stăvăruș, *op. cit.*, p. 166

¹⁴*Sirena neagră*, volumul *Lueurs et flammes*, în Elena Văcărescu, *op. cit.*, p. 145.

¹⁵*Dorit-ai tu vreodată?*, volumul *L'âme sereine*, *ibidem*, p. 177.

Marea evocată este, prin excelență, marea orientală, țărml natal pus sub semnul mitului și al legendei: „O, mările din Orient înflăcărate-adânc de soare!/Ce trandafir-minunăție cu florile de voluptate/Aprinde peste valuri, aspră, o mult sălbatică-ncântare/Ce se scufundă și renaște în nesfârșiri imaculate?”¹⁶.

Evocarea spațiului marin este în legătură și cu primele călătorii moderne pe mare, care în cazul românesc au fost făcute chiar de romantici: Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi, Dimitrie Bolintineanu, Alexandru Macedonski, apoi de simboțiști ca Ion Pillat și Ștefan Petică, care aleg și ei ca motiv marea orientală. Elena Tacciu vorbește despre o dinamică bipolară a imaginarului la Vasile Alecsandri, cu Nordul simbolizat prin atmosfera hivernală și viscol, iar Sudul prin marea caldă, Mediterana și Bosforul, toposuri marine des întâlnite în creația sa literară. La Eminescu apare mai potențată marea caldă, sudică, exotică, „femeia-peisaj”, așa cum o amintește și Gaston Bachelard¹⁷.

Sentimentul acut al morții este afirmat în perioada deplinei maturități, în volumele *La Dormeuse éveillé* (1914) și *Dans l'or du soir* (1927): „(...)Cunosc adâncul străzilor de piatră,/Mi-e lumea dezlegată de mister./Să plec... Dar cum? Mi-e inima-ntristată/Și moartea fără margini eu o cer,/Ea mă va trece peste orice țărml,/Dincolo de pasiune și durere/Și de dilema ce nu pot s-o sfărml:/Strigătul meu și-a Sfinxului tăcere”¹⁸.

Aceste momente de interiorizare profundă și de conștientizare deplină a momentului morții sunt însoțite de rostirea unor deziderate testamentare, proprii romanticilor. Se remarcă apropierea de Mihai Eminescu, și, prin acesta, de păstorul *Mioriței*: „Când voi pleca pe drumul singuratic/Și voi părea de-a pururi împietrită,/În frunza liliacului sălbatec/Și-a trestiei să fiu învăluită./(...)O, cine știe, poate

¹⁶Pe țărmluri de mări zbcucumate, volumul *L'âme sereine*, în Ion Stăvăruș, *op. cit.*, p. 166.

¹⁷Cf. Elena Tacciu, *op. cit.*, p. 234.

¹⁸*Iubesc moartea*, în Ion Stăvăruș, *op. cit.*, p. 215.

însăși floarea/De liliac mă va-nveli-n parfum/Și împreună vom sorbi
din marea,/Adâncă noapte-a ultimului drum”¹⁹.

Sau „Aș vrea să dorm acolo, în mealeagul visat/ Sub cerul cu
zările largi,/În cimitirul nostru din sat,/Aproape de țărani mei
dragi./(...)/Unde cântul de fus și șoapta fântânii, într-una,/Sub nucul
umbros se pătrund,/Iar porumbul tănuiește cu luna,/Veghindu-mi
somnia profund”²⁰.

Chipul lui Eminescu apare și el evocat peste ani în memoriile
autoarei, alături de cel al lui Vasile Alecsandri: „Cu toate că nu am
trezit în el nici simpatie nici interes, în toată viața mea el a rămas
pentru mine imaginea poetului însuși, nici a celui blestemat, nici a
celui inspirat, ci a aceluia poet aruncat dezorientat pe pământ,
nemaștiind cum să regăsească aici comorile pe care le poseda. Avea
vocea răgușită, dar duioasă, ca a turturelelor spre toamnă.

Când i-am lăudat versurile, a înălțat din umeri: «Versurile se
desprind din noi ca frunzele moarte din copac», a suspinat el, readus
pentru o clipă la realitate. (...) I-am propus o ceașcă de ceai pe care,
acceptând-o, a primit-o din propria-mi mână cu stângăcie, însă cu
blândețe. A băut ceaiul cu sete. Trăsăturile feței trădau oboseala unei
tinereți trăită fără bucurie. Degetele-i erau lungi și înghețate, obrații
brăzdați de riduri albăstrii, gura foarte expresivă, cu buze fine, îi
traducea toate emoțiile ...”²¹.

Ne aflăm, prin urmare, în prezența unor versuri dominate de un
lirism profund, în buna tradiție romantică, și a unei personalități
creatoare cu totul aparte, așa cum o creionează Ion Stăvăruș în
studiul său monografic *Elena Văcărescu*: „Dacă, într-o fază primară,
gustul scriitoarei a fost orientat spre Renaștere și clasicism (Dante,
Shakespeare, Racine, Corneille, Chenier), curând imaginația i-a fost
inundată de marii romantici (...) Vigny, Lamartine, Musset, Hugo,
Keats, Shelley, Eminescu.(...) În timpul primilor ani petrecuți la
Paris are, cum am văzut, magiștri pe corifeii școlii parnasiene –

¹⁹ *Lințoliu de frunze, ibidem*, p. 216.

²⁰ *Vreau să dorm, ibidem*, p. 217.

²¹ Elena Văcărescu, *op. cit.*, p. 41-42.

Prudhomme, Hérédia, Leconte de Lisle. (...) Când aceștia par a fi siguri de fidelitatea elevei lor, aceasta declară fără sfială admirația sa pentru «evanghelia baudelaireană» și este vrăjită de muzica lui Verlaine. Un aer nou și proaspăt îi aduc apoi Maeterlinck și Francis Jammes; Proust și Valéry vor fi revelații; Barrès și Goga, prieteni și exemplu; Tagore și Blaga – atracții magice”.

Bibliografie

- Bachelard, Gaston, *Apa și visele: eseu despre imaginația materiei*, București, Editura Univers, 1997.
- Bachelard, Gaston, *Pământul și reveriile voinței*, București, Editura Univers, 1998.
- Bachelard, Gaston, *Aerul și visele: eseu despre imaginația mișcării*, București, Editura Univers, 1998.
- Bachelard, Gaston, *Psihanaliza focului*, București, Editura Univers, 1989.
- Béguin, Albert, *Sufletul romantic și visul*, București, Editura Univers, 1970.
- Beyley, John, *Fascinația romantismului*, București, Editura Univers, 1982.
- Boia, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, București, Editura Humanitas, 1997.
- Boia, Lucian, *Napoleon al III-lea cel neiu bit*, București, Editura Humanitas, 2008.
- Boia, Lucian, *Occidentul, o interpretare istorică*, București, Editura Humanitas, 2007.
- Boia, Lucian, *România, țară de frontieră a Europei*, București, Editura Humanitas, București, 2007.
- Stăvăruș, Ion, *Elena Văcărescu*, București, Editura Univers, 1974.
- Tacciu, Elena, *Romantismul românesc: un studiu al arhetipurilor*, vol. II, București, Editura Minerva, 1982.
- Văcărescu, Elena, *Scrieri alese*, ediție bilingvă franceză-română îngrijită de Ion Stăvăruș, București, Editura Minerva, 1975.
- Văcărescu, Elena, *Memorii*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986.
- Văcărescu, Elena, *Memorial în mod minor*, București, Editura Compania, 2001.
- Văcărescu, Elena, *Elena Văcărescu și Franța: Memorii*, București, Editura Cronica, 1998.
- Văcărescu, Elena, *Regi și regine pe care i-am cunoscut*, București, Editura Compania, 2004.

THEMES ET MOTIFS DOMINANTS DE LA CREATION POETIQUE
D'HELENE VACARESCO

Résumé

Pendant une période durant laquelle les principautés roumaines ont été bien dispersées, la famille Văcărescu a joué un rôle important dans la formation de la conscience nationale.

La poétesse Hélène Vacaresco (1864-1947), a été, en ligne directe, la nièce de Iancu Văcărescu, à son tour petit-fils du célèbre poète, linguiste et historien Ienăchiță Văcărescu.

Elle connaît, pendant son enfance la vie de campagne, en vivant dans l'atmosphère patriarcale du domaine de Văcărești, d'un paysage attrayant, ce qui a offert un terrain fertile pour le développement de l'adolescente, de son âme romantique, tout en l'engageant à de nombreuses lectures. Entre 1876 et 1888 elle a pleinement participé à la vie littéraire française et a relié ses premiers amitiés dans le domaine. La voie de sa poésie commença à se concrétiser en 1886 avec son premier volume de poésie *Chants d'Aurore*, une réussite complète, qui lui apportait le prix de l'Académie française. Écrit en français, le volume a eu une réception critique positive dans le milieu littéraire parisien.

Malgré les nombreuses influences littéraires qui traversent son oeuvre, le romantisme reste le courant fondamental, pas seulement dans la poésie, mais dans toute sa création littéraire. Il y a des éléments d'origine parnassienne, symboliste ou, plus rarement, néoclassique qui apparaissent dans ses écrits, mais le contexte général reste celui de la vision romantique. Voir sa capacité à vivre intensément les états subjectifs, on peut parler de la formation romantique d' Hélène Vacaresco, douée d'une vive imagination et d'une nature contemplative. Tout cela a été stimulé par une ambiance familiale où l'histoire et la légende, thèmes préférés par les grands romantiques, se sont réunies.

Entre d'autres influences moins visibles, la puissante influence d'Eminescu sur la poésie d' Hélène Vacaresco, en particulier sur sa faculté créatrice, peut être relevée en se concentrant sur quelques-uns des motifs obsédants de ses poèmes. Le volume de poésie *Chants d'Aurore* présente la forêt comme lieu d'évasion pour les jeunes qui s'aiment et rappelle par les éléments naturels, l'atmosphère et les figures de style du désir et de la nostalgie de Mihai Eminescu.

Ainsi, bien que rédigés en français, ses poèmes renvoient-ils le lecteur à songer à la poésie d'Eminescu ou d'Alecsandri, à certains poèmes d' Alexandru Macedonski.

L'amour profond qu'elle portait au prince héritier Ferdinand, un amour inaccompli, détermina la poétesse de ne jamais hésiter à chanter et à se lamenter de ce non-accomplissement pendant une grande partie de sa vie, en rappelant la tonalité triste, mélancolique d'Alphonse de Lamartine ou de Victor Hugo.

Le motif littéraire romantique de la lune, qui a marqué sa création, dévoile des significations symboliques pendant que la lumière témoigne d'une fascination dématérialisée et d'un mystère qui entoure les formes de l'espace. Ses correspondants

sont l'eau, l'argent, la glace, la neige, les rochers, les montagnes, le non-crée, le sombre, l'inconscient, l'imagination refoulée, le non-être. Pour Hélène Vacaresco le symbole de la lune avait de riches significations tout comme pour ses prédécesseurs: Eminescu, Vasile C  rlova, Grigore Alexandrescu, D. Bolintineanu, Cezar Bolliac.

L'analogie mer à cœur humain est présente aussi dans ses vers. Par conséquent, on associe à des moments critiques de la destinée humaine une profonde douleur qui déchire l'  me. On évoque l'espace maritime en relation avec le voyage par mer, fait par les romantiques roumains ou les symbolistes.

Le sens aigu de la mort est indiqué dans la période de pleine maturité, dans les volumes *La Dormeuse   veill  e* (1914) et *Dans l'or du soir* (1927). Ces moments de conscience intérieure profonde portant sur le moment de la mort sont accompagnés par l'énoncé des objectifs testamentaires, influencé d'Eminescu ou du berger de *Mioritza*.

Influenc  e par les chefs d'  cole de la ligne parnassienne, la poétesse déclara ensuite son admiration pour Baudelaire et pour la musique magique de Verlaine. Finalement un air frais de Maeterlinck et Francis Jammes, de Proust et de Valéry sera révélateur dans son oeuvre, ainsi que les „attractions magiques" de Barrès et de Goga, de Tagore et de Blaga. Ses vers font la preuve de sa formation poétique complexe, de sa vaste culture, de sa personnalité européenne.